

Кримінальний процес та криміналістика

УДК 343.13:351.746.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18865074>

Порівняльний аналіз повноважень СБУ, ДБР та НАБУ в досудовому розслідуванні

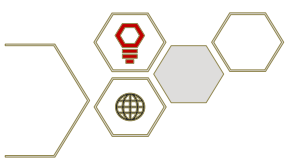
Гудима Віталій Валерійович,

кандидат юридичних наук, доцент, кафедра судоустрою, прокуратури
та адвокатури, Львівський університет бізнесу та права, Україна,

<https://orcid.org/0000-0001-6708-3910>

Прийнято: 13.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація. Інституційна узгодженість дій правоохоронних органів, якісна співпраця та координація зусиль є підґрунтям для їхньої ефективної протидії корупційним та економічним злочинам. **Метою** роботи є детальний аналіз доктринальних напрацювань та нормативного регулювання розмежування повноважень і розподілу відповідальності між СБУ, ДБР та НАБУ під час функціонування цих органів у таких сферах: досудове розслідування щодо економічних і фінансових кримінальних правопорушень; захист національних інтересів; здійснення слідчих дій щодо державних службовців вищого рівня як суб'єктів вчинення злочинів. Під час проведення дослідження використано такі загальнонаукові **методи**: порівняльно-правовий, логіко-юридичний, аналітичний, герменевтичний, системно-структурний аналіз, що дало змогу охарактеризувати функції, повноваження та місце в системі правоохоронних органів країни СБУ, ДБР та НАБУ. **Результати.** Проаналізовано положення Законів України «Про Службу безпеки України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Національне

антикорупційне бюро України», а також відомчі інструкції щодо діяльності зазначених правоохоронних органів. Систематизовано доктринальні погляди науковців щодо нормативного регламентування правового статусу СБУ, ДБР та НАБУ. Встановлено, що за СБУ закріплено широкі повноваження щодо оперативно-розшукової діяльності; за ДБР – стратегічна робота із виявлення та запобігання організованих і високопосадовій злочинності; за НАБУ – проведення слідчих дій у межах функціонування незалежної антикорупційної інфраструктури країни. На основі розгляду чинних положень КПК України констатовано, що під час безпосереднього здійснення слідчих (розшукових) дій обсяг компетенції правоохоронних органів є однаковим, а відмінності в їхніх повноваженнях регламентуються лише відомчими інструкціями. У **висновках** наведено пропозиції щодо вдосконалення чинної нормативної бази з метою подолання наявної неузгодженості розподілу підслідності й повноважень правоохоронних органів через утвердження конкретної специфічної підслідності та відповідних доручень для кожного правоохоронного органу в КПК і спеціальних відомчих актах; розроблення процедур взаємодії між правоохоронними органами та іншими суб'єктами владних повноважень; організації спеціальних заходів із підвищення кваліфікації для працівників органів досудового розслідування.

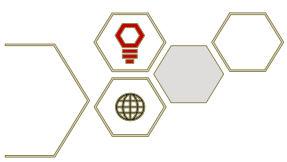
Ключові слова: орган досудового розслідування, процесуальна форма, розмежування підслідності, правовий статус, взаємодія та співпраця, правоохоронний орган.

Comparative analysis of the powers of the SSU, SBI, and NABU in pre-trial investigations

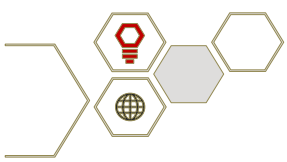
Vitaliy Hudyma,

PhD in Law, Associate Professor, Department of Judiciary, Prosecutor's Office and Advocacy, Lviv University of Business and Law, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0001-6708-3910>

Abstract. Institutional coherence in law enforcement agencies' actions, high-quality cooperation, and coordinated efforts are the basis for their effective counteraction to corruption and economic crimes. The **purpose of the work** is a detailed analysis of doctrinal developments and regulatory regulation of the division of powers and distribution of responsibility between the SBU, the State Bureau of Investigation and the National Anti-Corruption Bureau during the functioning of these bodies in the following areas: pre-trial investigation of economic and financial criminal offenses; protection of national interests; implementation of investigative actions against senior civil servants as subjects of crimes. During the study, the following general scientific **methods** were used: comparative legal, logical-legal, analytical, hermeneutic, and system-structural analysis, which allowed characterization of the functions, powers, and place in the system of law enforcement agencies of the country of the SBU, the State Bureau of Investigation, and the National Anti-Corruption Bureau. **Results.** The provisions of the Laws of Ukraine «On the Security Service of Ukraine», «On the State Bureau of Investigation», «On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine», as well as departmental instructions on the activities of the above-mentioned law enforcement agencies, were analyzed. The doctrinal views of scholars on the normative regulation of the legal status of the SBU, the State Bureau of Investigation and the NABU were systematized, in particular, it was established that the SBU is assigned broad powers regarding operational and investigative activities; the State Bureau – strategic activities to prevent and detect organized and high-ranking crime; the NABU – conducting investigations within the framework of the functioning of the country's independent anti-corruption infrastructure. Based on an analysis of the current provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, it was established that during the direct implementation of investigative (detective) actions, the scope of competence of law enforcement agencies is the same, and differences in their powers are regulated solely by departmental instructions. The **conclusions** provide proposals for improving the current regulatory framework to overcome the existing

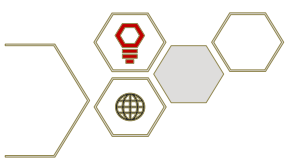

inconsistency in the distribution of investigative jurisdiction and powers of law enforcement agencies by enshrining specific investigative jurisdiction and relevant powers for each law enforcement agency in the Code of Criminal Procedure and special departmental acts; developing procedures for interaction between law enforcement agencies and other subjects of authority; organizing special training events for employees of pre-trial investigation agencies.

Keywords: pre-trial investigation body, procedural form, division of jurisdiction, legal status, interaction and cooperation, law enforcement agency.

Постановка проблеми. Дотримання прав людини, гарантування законності та правопорядку, захист національної безпеки є пріоритетними цілями держави в галузі кримінальної юстиції, досягнення яких неможливе без побудови належної системи органів досудового розслідування. Нормативне регулювання функціонування цієї системи на теперішній час обмежено лише вузьким розподілом підслідності між правоохоронними органами. Однак чіткого розмежування повноважень органів досудового розслідування для комплексних кримінальних проваджень, які можуть розглядати декілька установ одночасно, немає, що створює передумови для протиборства між інституціями. Це зумовлює нагальну необхідність оновлення нормативної бази щодо конкретного розподілу повноважень між органами досудового розслідування та детальної регламентації їхньої співпраці.

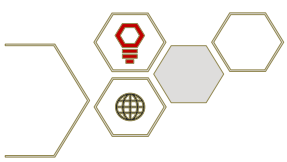
Основним проблемним аспектом під час попередження, виявлення та розслідування комплексних проваджень є посягання злочинного діяння на декілька об'єктів водночас (наприклад, національна безпека та встановлений порядок діяльності органів державної влади). Причому окрема підслідність для них визначена за різними правоохоронними органами, а спільне розслідування або пріоритетність передачі такого провадження до однієї інституції нормативно не передбачається. Зазначене негативно впливає на загальний стан кримінальної юстиції в країні та призводить до процесуальних

порушень у розгляді конкретних справ. Це провокує часове затягування слідства, підрив авторитету правоохоронних органів та неможливість притягнення винних осіб до відповідальності. Адже в такому разі правоохоронні органи витрачають власні процесуальні можливості на протиборство одне з одним, а не на розслідування комплексних кримінальних проваджень.

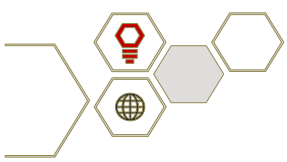
Актуальність дослідження зумовлена загостренням конфлікту між органами досудового розслідування, зокрема нещодавнім активним протистоянням Служби безпеки України (далі – СБУ) та Національним антикорупційним бюро України (далі – НАБУ). Це стало наслідком давньої інституційної проблеми нерозмежованості повноважень правоохоронних органів у суміжних або навіть однотипних кримінальних провадженнях. Наприклад, НАБУ входить до незалежної антикорупційної інфраструктури України, тому саме ця інституція має спеціалізуватися на розслідуванні корупційних кейсів. Однак СБУ також у своїй організаційній структурі має підрозділ, який займається розкриттям економічних злочинів, протидією організованій злочинності та боротьбою з корупцією, що фактично дублює підслідність та повноваження НАБУ. Інколи арбітром під час вирішення суперечок між СБУ та НАБУ є Державне бюро розслідувань (далі – ДБР), адже законодавчо саме на цей орган покладено повноваження щодо притягнення до відповідальності високопосадовців держави та службових осіб правоохоронних органів. Однак таке втручання обмежується лише конкретними кримінальними провадженнями та декількома підозрами для службових осіб СБУ та НАБУ, що не може свідчити про остаточне розв’язання вказаної інституційної дилеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні аспекти розмежування повноважень між органами досудового розслідування в Україні перебувають у фокусі досліджень вітчизняних науковців. Учені А. С. Наумов та Т. А. Кобзева [1] зазначають, що НАБУ та ДБР є органами зі схожими

функціями, а основна їх відмінність полягає у визначеній статтею 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) підслідності. Натомість О. І. Сорський [2, с. 280] та С. А. Животовська [3] взагалі не відокремлюють компетенції правоохоронних органів, а характеризують їхні повноваження лише крізь призму форм співпраці суб'єктів публічного права, зокрема отримання та надання відповідей на запити, обмін інформаційними базами даних, створення спільних слідчих груп тощо. Автори В. М. Тертишник та О. В. Сачко [4, с. 112] для розмежування компетенції правоохоронних органів вдаються до порівняння обсягу повноважень службових осіб таких інституцій, які безпосередньо й виконують функції цих установ. Однак більше уваги вони зосередили саме на загальних гарантіях незалежності ДБР та НАБУ, а відповідно й процесуальної самостійності слідчих / детективів у контексті досудового розслідування корупційних злочинів.

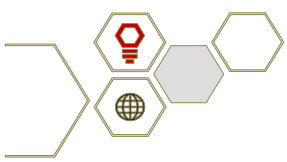
Значна кількість науковців приділяє свою увагу дослідженням правового статусу окремих правоохоронних органів. Зокрема, С. В. Микитюк [5] детально проаналізував історію становлення ДБР та виділив пріоритетні напрями щодо вдосконалення кримінально-правової політики в діяльності цього органу. Учена Я. І. Маслова [6] систематизувала особливості організаційної структури та функціонування НАБУ як окремого важливого складника незалежної антикорупційної інфраструктури. Дослідник О. Є. Каглинський [7] визначив механізм здійснення контррозвідальних заходів СБУ у сфері захисту національної безпеки держави та критичної інфраструктури країни, а В. В. Гудима [8] окреслив історію становлення СБУ як спецслужби та як органу досудового розслідування. Детальну характеристику ДБР, як інституції досудового розслідування, надали І. С. Ковальчук [9], який акцентував увагу на особливостях правового статусу та повноваженнях ДБР саме як правоохоронної установи, а не центрального органу виконавчої влади, Л. М. Дубчак та О. В. Гулак [10], які виділили ознаки

внутрішньоорганізаційної структури й функціонування ДБР, та О. М. Кропивницький [11], який вказав на вагоме значення ДБР у сфері регулювання загальної кримінально-правової політики держави – запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні.

Важливий акцент також зроблено на порівнянні національної системи кримінальної юстиції, яка перебуває в стані реформування, та інституційного механізму розслідування, запровадженого в країнах ЄС. Зокрема, науковець Р. А. Чайка [12] наводить пропозиції закріплення на рівні підзаконних актів чітких механізмів координації співпраці між різними органами досудового розслідування в Україні та особливо виділяє роль прокурора як єдиного процесуального керівника у вирішенні проблеми конкуруючих повноважень правоохоронних органів. Також у доктрині досліджено не лише конкретність розмежування компетенції правоохоронних органів, а й види, форми та процедури їхньої співпраці. Учений Р. Б. Дзюба [13] запропонував власну класифікацію загальних принципів взаємодії суб'єктів кримінальної юстиції з метою здійснення ефективного досудового розслідування комплексних кримінальних проваджень.

Автори А. М. Тимчишин та Д. М. Тимчишин [14; 15] у своїх працях щодо вдосконалення чинних загальних положень КПК взагалі не розмежовують повноваження окремих органів під час досудового розслідування. Вони зазначають, що оціночна категорія «ефективність досудового розслідування» залежить від сукупності факторів у конкретному кримінальному провадженні. Учені В. С. Сірко та А. І. Берендєєва [16] порівнюють статистичні показники результативності здійсненого досудового розслідування СБУ, ДБР та НАБУ на підставі декількох критеріїв, що дало змогу зробити висновок про значний вплив на ефективність розслідування саме особливостей специфічних видів кримінальних проваджень, а не лише

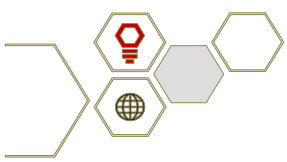

обсягу повноважень конкретного правоохоронного органу щодо проведення слідчих дій (гласних / негласних).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну наукову увагу до особливостей функціонування та повноважень органів досудового розслідування, питання детального розмежування їх компетенцій у комплексних кримінальних провадженнях залишається недостатньо опрацьованим в українській юридичній доктрині. Більшість дослідників лише фрагментарно торкається проблемних аспектів взаємодії правоохоронних органів між собою та з іншими суб'єктами владних повноважень. А характеристика такої співпраці обмежується лише частковим аналізом окремих її форм, а саме: регламентацією процедур обміну інформації; поданням та обробкою запитів; створенням спільних робочих груп, які вже й так детально визначені в нормативних та відомчих актах. Тому важливим є чітке врегулювання розмежування підслідності та прозорого механізму передачі кримінальних проваджень на розслідування від одного органу до іншого. Це дасть можливість на рівні КПК та відомчих актів закріпити обсяг повноважень, якими наділяється кожний орган у межах власної специфічної підслідності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження правового статусу, особливостей функціонування, розподіл відповідальності та розмежування повноважень між СБУ, ДБР та НАБУ під час здійснення ними досудового розслідування економічних і фінансових кримінальних правопорушень, проваджень щодо захисту національних інтересів та злочинів, вчинених державними службовими особами вищого рівня. Для досягнення цієї мети треба виконати такі завдання:

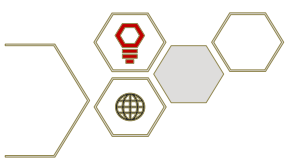
– проаналізувати нормативні й відомчі акти щодо правового статусу СБУ, ДБР і НАБУ та проведення ними гласних / негласних слідчих (розшукових) дій;

- дослідити законодавчо закріплене кримінально-процесуальне розмежування підслідності відповідних органів та його вплив на наявність / відсутність окремих повноважень зазначених органів;
- охарактеризувати принцип партнерства у співпраці СБУ, ДБР та НАБУ як між собою, так і з іншими суб'єктами владних повноважень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нечітке розмежування повноважень правоохоронних органів визнано одним із проблемних питань у сфері української кримінальної юстиції відповідно до «Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки» [17]. Така законодавча неузгодженість впливає на тривалість досудового розслідування, знижує ефективність функціонування правоохоронних органів, провокує корупційні ризики, порушує принцип процесуальної економії та нівелює гарантії дотримання прав людини [4, с. 110].

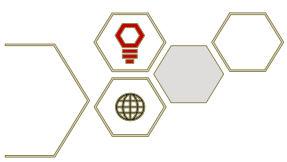
Для здійснення комплексного порівняння правового статусу й повноважень СБУ, ДБР та НАБУ варто надати окрему характеристику кожному з них. В умовах повномасштабного російського вторгнення саме на СБУ покладено розслідування злочинів у сфері національної безпеки й оборони, колабораційної діяльності, шпигунства, державної зради, тероризму [18]. Ця інституція має статус правоохоронного органу спеціального призначення, що відображає основний напрям її роботи – захист державних інтересів, конституційного ладу та територіальної цілісності. Саме тому компетенція СБУ не обмежується лише досудовим розслідуванням, а й відповідно до нормативних положень охоплює оперативно-розшукову діяльність та проведення контррозвідувальних заходів. Військова агресія росії зумовила розширення активності спецслужби в нові сфери, зокрема посилила міжнародно-правову співпрацю щодо процедур фіксації воєнних злочинів рф, збирання доказової бази для Міжнародного кримінального суду, гарантування

внутрішньої та стратегічної безпеки держави (захист об'єктів критичної інфраструктури) [7, с. 72].

Ідейні підвалини щодо необхідності функціонування ДБР закладено ще під час розроблення Конституції України 1996 року для нормативного закріплення невідворотності притягнення до відповідальності винних посадових осіб держави [10, с. 81]. Пізніше було законодавчо затверджено правовий статус ДБР як правоохоронного органу з підслідністю кримінальних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами держави й представниками правоохоронних органів, та з повноваженнями розслідувати злочини проти порядку несення військової служби [19]. Однак нині на нього покладено не лише функцію розслідування, але й запобігання таким діям, їх виявлення та припинення. Доповнення зазначених повноважень є суспільно запитуваним та сприяє ефективному досягненню основної мети діяльності ДБР – притягнення до відповідальності винних високопосадових осіб [5, с. 209]. Найбільш пріоритетним напрямом роботи цієї інституції є попередження злочинів, віднесених до її підслідності. Для успішної реалізації поставленої цілі ДБР надано спеціальні повноваження, а саме: координація окремих сфер запобігання злочинності та формування відповідних державних політик; виявлення об'єктів запобіжного впливу та інформування про них; здійснення аналізу криміногенної обстановки та факторів вчинення злочинів; розроблення та реалізація заходів щодо відвернення організованої злочинності; налагодження співробітництва з іншими правоохоронними органами як України, так і іноземних держав.

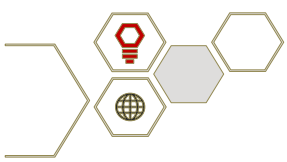
Додаткова компетенція ДБР пов'язана з інформаційно-аналітичною роботою для комплексного дослідження умов та причинно-наслідкових зв'язків організованої злочинності в Україні. Мова йде про оперативно-розшукову діяльність, створення методик розслідування кримінальних правопорушень, користування інформаційними системами органів державної влади, залучення гласних, негласних і позаштатних працівників тощо

[11, с. 660]. У цьому контексті варто відзначити прогресивність введення інституту персональної підслідності, що є намаганням з боку законодавчого органу уникнути можливостей для дублювання ДБР повноважень НАБУ у сфері розслідування корупційних кримінальних правопорушень. Адже компетенція ДБР поширюється лише на держслужбовців та працівників правоохоронних органів за умови невідслідкованості відповідного провадження НАБУ.

Нормативно затверджені повноваження НАБУ, як одного зі складників незалежної антикорупційної інфраструктури України, обмежують його діяльність щодо запобігання корупції та боротьби з нею на всіх рівнях державної влади. Правовий статус цієї інституції зазнав законодавчих змін, адже первісна редакція Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 2014 року визначала Бюро як державний правоохоронний орган, а поправки до цього нормативного акта від 2021 року – уже як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом [20]. Однак вказані корективи кримінально-процесуального законодавства піддаються критиці з боку науковців, адже: 1) НАБУ реалізує власні повноваження саме на підставі закону, а не підзаконних положень; 2) територіальні управління НАБУ не є окремими юридичними особами, а лише відокремленими підрозділами; 3) підзаконні акти щодо формування структури апарату органу виконавчої влади не поширюються на НАБУ [6, с. 178]. Зміни правового статусу НАБУ посилюють інституційну залежність антикорупційної інфраструктури від впливу Кабінету Міністрів України, що може мати значення для обсягу повноважень цієї інституції в небажаних для політичної ситуації в країні антикорупційних розслідуваннях.

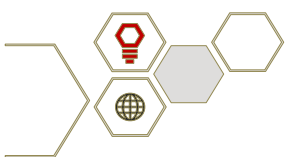
Взаємодія НАБУ з іншими суб'єктами владних повноважень здійснюється на основі: 1) чіткої законодавчої регламентації співпраці; 2) паперової або електронної форми; 3) двостороннього інформування та обміну інформацією; 4) доступу до інформації із систем суб'єктів публічного

врядування; 5) захисту отриманої / наданої інформації [2, с. 277]. Зазначені особливості варто враховувати під час розроблення відомчих інструкцій щодо партнерства між правоохоронними органами з метою ефективної співпраці в комплексних кримінальних провадженнях.

Українське кримінально-процесуальне законодавство закріплює загальні стандарти проведення досудового розслідування для всієї системи кримінальної юстиції, незалежно від відомчої належності. Тому для порівняння особливостей функціонування та організаційної специфіки СБУ, ДБР і НАБУ доречним є дослідження правового статусу працівників цих інституцій, які безпосередньо й виконують обов'язки правоохоронних органів. Обсяг повноважень керівників в СБУ, як органу зі спеціальним статусом, не обмежується лише ст. 39 КПК, а доповнюється координаційною роботою з оперативними підрозділами. Таким чином у специфічних провадженнях, пов'язаних із національною безпекою, начальники слідчих підрозділів цієї інституції здійснюють стратегічну планувальну функцію, яка й формує хід розслідування. Натомість у ДБР вплив керівника є менш визначальним. Незважаючи на те, що він організовує слідчі групи та затверджує загальну стратегію досудового розслідування, достатньо показовою є ширша автономність діяльності слідчих цього органу. Це сприяє більшій гнучкості як в управлінні, так і в проведенні процесуальних дій.

На відміну від СБУ та ДБР, у НАБУ створено унікальну модель керівництва, де управління здійснюють детективи – службові особи, які поєднують у своєму статусі слідчі та оперативно-розшукові повноваження [3, с. 127]. Ця особливість зумовлена двозначністю статусу керівника в НАБУ, адже, з одного боку, він є ланкою в ієрархії управління органу, а з іншого – процесуальною особою в конкретному провадженні. Однак і в такій, на перший погляд, прогресивній системі врядування також постає питання щодо правомірності втручання керівників відділів / підрозділів НАБУ в діяльність детективів, адже вони ухвалюють рішення про проведення слідчих дій,

погоджують проекти процесуальних документів та загалом впливають на стратегію розслідування.

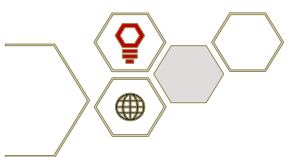
Підсумовуючи аналіз правового статусу СБУ, ДБР та НАБУ, можна констатувати, що: 1) СБУ має більші повноваження в галузях оперативної діяльності, контррозвідки та здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, що спричинено специфічністю підслідності цього органу (кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки, територіальної цілісності та інтересів держави); 2) ДБР має широкий спектр повноважень саме в стратегічних аспектах запобігання злочинам та їх виявлення; інституція бере участь у розробленні політик боротьби з високопосадовою та організованою злочинністю; 3) НАБУ, як складника незалежної антикорупційної інфраструктури, наділено загальними повноваженнями органу досудового розслідування щодо проведення слідчих (розшукових) дій; його особливістю є непідпорядкованість політичним впливам з боку найвищих посадових осіб держави.

Система української кримінальної юстиції перебуває в стані реформування та трансформації, у зв'язку з чим відбувся перерозподіл підслідності кримінальних правопорушень між новоствореними інституціями (ДБР, НАБУ) та органами, які засновано ще в часи проголошення незалежності України (СБУ) (табл. 1). Така наявність різних установ досудового розслідування вирізняє українську систему кримінальної юстиції від запровадженої в європейських країнах, де слідство переважно веде поліція, а не спеціалізовані відокремлені органи.

Таблиця 1

Порівняння правового статусу СБУ, ДБР та НАБУ як суб'єктів
кримінального процесу

Критерій порівняння	СБУ	ДБР	НАБУ
Рік заснування	1991	2016	2015
Підслідність	ч. 2 ст. 216 КПК	ч. 4 ст. 216 КПК	ч. 5 ст. 216 КПК
Пріоритетна сфера діяльності	Захист національної безпеки та	Притягнення до відповідальності держслужбовців, які	Протидія корупційним

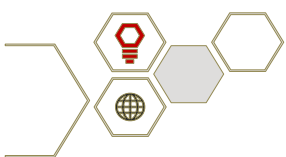

	територіальної цілісності держави	займають високі посади та вчинили злочини	кримінальним правопорушенням
Суб'єкти, які проводять досудове розслідування	Слідчі	Слідчі	Детективи
Орган, який здійснює процесуальне керівництво	Офіс Генерального прокурора	Офіс Генерального прокурора	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
Суд, уповноважений на розгляд справ	Суди загальної юрисдикції	Суди загальної юрисдикції	Вищий антикорупційний суд

Джерело: узагальнено автором на основі [1; 2; 3; 11; 18; 20]

Нормативне закріплення в ст. 216 КПК виключної підслідності для кожного органу досудового розслідування визначає: за СБУ – напрям щодо захисту інтересів національної безпеки держави й наділення спецслужби відповідними повноваженнями оперативно-розшукової діяльності та правом застосування контррозвідувальних заходів; за ДБР – злочини, що стосуються високопосадовців, та компетенції щодо формування державної політики виявлення й розслідування такої категорії проваджень; за НАБУ – незалежне досудове розслідування корупційних та пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень.

Законодавче чітке розмежування повноважень СБУ, ДБР та НАБУ є доцільним лише в специфічних для цих органів кримінальних провадженнях. У разі ж розслідування комплексних проваджень головну роль має відігравати не відокремлення установ одна від одної, а їхня якісна взаємодія та вдосконалення для досягнення спільних результатів. Ефективна співпраця в досудовому розслідуванні між різними правоохоронними інституціями має здійснюватися на основі певних принципів, зокрема верховенства права, законності, дотримання прав людини, рівності, добровільності, системності та плановості. Визначальним змістом їх діяльності мають бути саме відносини партнерства на базі власних компетенцій, організаційної структури та відповідних повноважень, а не підпорядкування політиці й жорстка адміністративно-владна ієрархія.

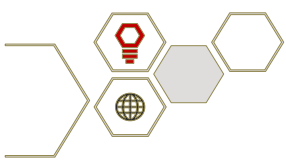
Варто відзначити, що КПК не розмежовує компетенцію СБУ, ДБР та НАБУ під час безпосереднього ведення слідства. Відмінності можуть бути лише в методах проведення процесуальних дій, що окремо регулюються відомчими інструкціями вказаних правоохоронних органів. У контексті сучасної кримінально-процесуальної доктрини повноваження різних правоохоронних органів щодо збору доказової інформації та використання спеціальних знань у кримінальному процесі не розділяються. Положення КПК регламентують лише процедурні аспекти застосування спеціальних практичних умінь та навичок із метою вирішення завдань кримінального судочинства без конкретизації відомчих повноважень кожного органу [14, с. 123]. Так же впорядковано й компетенції органів досудового розслідування щодо отримання, фіксації, дослідження та подальшого використання інформації, одержаної з носіїв письмової форми – документів. Адже законодавчо визначено лише спосіб отримання зазначених матеріальних носіїв, їх походження, офіційність, процесуальні особливості під час застосування в доказуванні, однак повноваження СБУ, ДБР та НАБУ не відрізняються [15, с. 978].

Аналіз публічно доступної інформації та офіційної статистики правоохоронних органів дає змогу порівняти ефективність здійснення досудового розслідування СБУ, ДБР і НАБУ. Критеріями для порівняння обрано суму бюджетних видатків на орган, кількість справ на одного слідчого / детектива, загальний відсоток проваджень, які скеровані до суду як обвинувальні акти та ін. (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння ефективності здійснення досудового розслідування
СБУ, ДБР та НАБУ (на основі даних за 2023–2024 рр.)

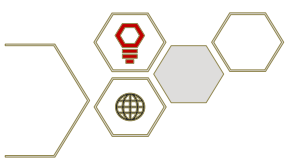
Критерій порівняння	СБУ	ДБР	НАБУ
Загальна сума річних бюджетних видатків	Дані відсутні	3,8 млрд грн	1,262 млрд грн
Відсоток скерованих до суду обвинувальних актів із підозр	60%	66,4%	70,1%

Критерій порівняння	СБУ	ДБР	НАБУ
Відсоток вироків, які ґрунтуються на угодах про визнання винуватості	Менше 30% (основний акцент зроблено на публічній демонстрації невідворотності покарання за злочини проти національної безпеки)	У складних кримінальних провадженнях, які супроводжуються суспільним резонансом, – 30–40%. У дрібних провадженнях (переважно пов'язаних із злочинами проти порядку несення військової служби) – 50–60%	60–70% (наголошено на відшкодуванні значних збитків, які завдано державному бюджету через реалізацію масштабних корупційних схем, а також на пришвидшенні розгляду справ цієї категорії в суді)
Призначення реального покарання у вигляді позбавлення волі	50–60%	Менше 10%	28%
Кількість осіб (серед яких держслужбовці), обвинувальні акти щодо яких скеровано до суду	860 (224)	12 832 (10 456)	250 (40)
Орієнтовний штат співробітників	Дані відсутні	1600	300
Співвідношення обвинувачений / слідчий	Дані відсутні	8 осіб на слідчого/рік	0,6 особи на слідчого/рік

Джерело: узагальнено автором на основі [21; 22]

Наведене аналітичне порівняння дає можливість констатувати, що така оціночна кримінально-процесуальна категорія, як «ефективність досудового розслідування» є багатоаспектним поняттям і не може вимірюватися лише через співставлення статистичних показників. Її треба враховувати під час розмежування повноважень у комплексних кримінальних провадженнях між СБУ, ДБР та НАБУ, зважаючи на специфічність підслідності відповідних правоохоронних органів [16]. Адже, наприклад, статистичне порівняння кількісних показників скерованих до суду обвинувальних актів ДБР та НАБУ не може обґрунтовувати низьку чи високу ефективність цих інституцій. У такому разі варто розуміти, що більша кількість проваджень ДБР зумовлена високим рівнем злочинності щодо порядку несення військової служби, тоді як

НАБУ концентрується на меншій кількості, однак більшій масштабності корупційних розслідувань.

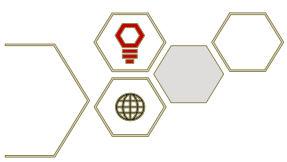
Висновки. Проведене дослідження положень Законів України «Про Службу безпеки України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Національне антикорупційне бюро України», відомчих інструкцій щодо діяльності СБУ, ДБР і НАБУ та доктринальних напрацювань науковців дає змогу зробити висновок про наявність не розв’язаної інституційної проблеми в роботі зазначених правоохоронних установ – відсутність розмежування їх повноважень під час розслідування суміжних та однотипних кримінальних проваджень. Для її вирішення запропоновано такі напрями:

1. Внесення доповнень та уточнень до кримінально-процесуальних норм щодо підслідності правоохоронних органів, що в результаті матиме чітке визначення повноважень кожного органу в конкретній сфері.

2. Розроблення на рівні законних, підзаконних та відомчих актів процедури взаємодії і співпраці між правоохоронними інституціями й іншими суб’єктами владних повноважень, що сприятиме дієвому залученню ресурсів та досвіду декількох органів для розслідування комплексних кримінальних проваджень.

3. Реалізація заходів із підвищення кваліфікації працівників органів досудового розслідування (оперуповноважених, слідчих, детективів) із метою налагодження ефективної співпраці.

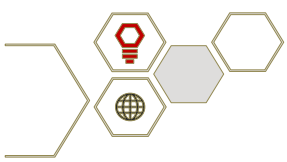
Вказані пропозиції спрямовані на усунення фрагментарності інформаційного обміну між правоохоронними органами та іншими суб’єктами владних повноважень; розмитості організаційної підпорядкованості органів досудового розслідування в загальній системі; дублювання функцій та повноважень; чутливості до впливу політичних процесів у країні на механізм кримінальної юстиції. Подальше нормативне розроблення зазначених рекомендацій має бути орієнтоване на спільну боротьбу зі злочинністю та

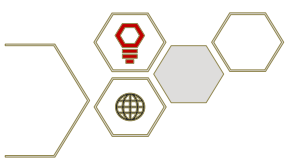
викорінення витрат процесуальних можливостей і ресурсів правоохоронних органів на протистояння між собою.

Список використаних джерел

1. Наумов А. С., Кобзева Т. А. Порівняльна характеристика функцій НАБУ та ДБР. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21–22 травня 2020 р.). Суми. 2020. С. 84–87. URL: <https://h7.cl/1kEOR> (дата звернення: 12.12.2025).
2. Сорський О. І. Взаємодія Національного антикорупційного бюро України із окремими суб'єктами публічного управління. *Юридична наука*. 2020. № 3 (105). С. 274–283. DOI: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-105-3.35>.
3. Животовська С. Процесуальні повноваження керівника підрозділу детективів НАБУ у співвідношенні із функціональними повноваженнями керівників інших органів досудового розслідування: єдність і диференціація процесуальних функцій. *Наука і правоохорона*. 2025. № 3 (69). С. 124–129. DOI: <https://doi.org/10.33270/0525693.14>.
4. Тертишник В. М., Сачко О. В. Доктринальні аспекти діяльності Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань та Бюро економічної безпеки. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 4. С. 108–116. DOI: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-4-17>.
5. Микитюк С. В. Становлення Державного бюро розслідувань та проблеми його діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 5. С. 205–210. DOI: <https://doi.org/10.32782/39221375>.
6. Маслова Я. І. Національне антикорупційне бюро України в системі суб'єктів запобігання корупції. *Держава та регіони*. 2021. № 3 (73). С. 174–179. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.3.31>.

7. Каглинський О. Є. Правові засади діяльності Служби безпеки України як суб'єкта сфери безпеки і оборони. *Нове українське право*. 2022. № 3. С. 68–74. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.3.10>.
8. Гудима В. В. Служба безпеки України як суб'єкт кримінального процесу: сучасний стан і перспективи. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17415102>.
9. Ковальчук І. С. Особливості правового статусу Державного бюро розслідувань. *Держава та регіони*. 2020. № 4 (70). С. 221–225. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.4.36>.
10. Дубчак Л. М., Гулак О. В. Створення Державного бюро розслідувань як державного правоохоронного органу влади України та проблеми його професіоналізації. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2021. № 22. С. 80–85. DOI: <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2021.23.15>.
11. Кропивницький О. М. Роль і місце Державного бюро розслідувань в системі суб'єктів запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 659–662. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-1/153>.
12. Чайка Р. А. Органи досудового розслідування в Україні та країнах ЄС: порівняльно-правовий аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. № 89 (4). С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.4.8>.
13. Дзюба Р. Б. Принципи взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 2 (29). С. 487–494. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.2.42>.
14. Тимчишин А. М. Деякі аспекти використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень. *Історико-правовий часопис*. 2023. № 20 (1). С. 119–125. DOI: <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2023-1/16>.

15. Тимчишин А., Тимчишин Д. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 2 (30). С. 970–980. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2\(30\)-970-980](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2(30)-970-980).

16. Сірко В. С., Берендєєва А. І. Ефективність антикорупційних органів України: адміністративно-правовий аналіз діяльності та взаємодії. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16752372>.

17. Про комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text> (дата звернення: 12.12.2025).

18. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 12.12.2025).

19. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 12.12.2025).

20. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. *Верховна Рада України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 11.12.2025).

21. Чеславський О. Аналіз ефективності антикорупційних органів України НАБУ та САП: статистичний огляд. *SPILNO*: вебсайт. URL: <https://spilno.org/article/matematychnyi-dokaz-neefektyvnosti-nabu-ta-sap> (дата звернення: 12.12.2025).

22. Молчанов О. Від підозр до вироків: порівняння ефективності НАБУ, ДБР та інших у боротьбі з корупцією. *Lawyer Catalog*: вебсайт. URL: <https://surl.li/crnecj> (дата звернення: 12.12.2025).